

ONA TILI DARSLARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH ORQALI MA'NAVIY TARBIYANI SHAKLLANTIRISH OMILLARI VA IMKONIYATLARI

Yergeshbayeva Nigora Djuldasbay qizi

*Navoiy viloyati Navbahor tumani XTBga qarashli 4-umumiy o'rta ta'lim maktabining
Ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Maqolada ona tili darslarida o'quvchilar ma'naviyatini shakllantirishda innovatsion texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari, imkoniyatlari haqida fikr yuritilgan.*

Kalit so'zlar: *Boshlang'ich ta'lim, axborot texnologiyalari, rivojlantirish, shakllantirish, ta'lim texnologiyalari, o'quvchi ma'naviyati.*

Axborot — kommunikatsion texnologiyalari barcha sohalar qatori ta'lim tizimiga hamizchillik bilan kirib kelmoqda. Jumladan, axborotlashtirilgan multimediali ta'lim texnologiyalarini ona tiliga joriy etish orqali o'tiladigan fan mazmunini o'quvchilar ongiga to'liq va mukammal ravishda singdirish, innovatsion vositalar bilan tanishtirish muhimahamiyatga ega. Bundan tashqari ona tiliga darslarida multimedia vositalaridan samaralifoydalanishning o'ziga xos afzalliklari ham bor. Ularni quyidagicha ifodalash mumkin:

- ta'limda ko'rgazmalilik eng asosiy o'rinlardan birini egallaydi;
- o'quvchini izlanishgaundaydi;
- o'quvchi ta'lim jarayonini bir vaqtning o'zida ko'radi, uni eshitadi, o'quvchilarga kengroq qamrovdagiva kattaroq hajmdagi materiallarni tezroq yetkazibberiladi;
- o'quvchi tafakkurini faollashtiradi;
- o'quvchi faoliyatining ijobiy motivini hosil qiladi;
- mashg'ulotlarni jonli va muloqotli tarzda olib borishga imkoniyat tug'iladi;
- ta'lim mazmuniga tegishli materiallarni kompyuter xotirasida saqlab ularni
- o'quvchilargaxohlagan vaqtda yetkazish imkoniyati bo'ladi;
- o'z-o'zini namoyish etish imkoniyatiniberadi, ta'lim mazmunini yoritishda animatsiyalardan foydalanishning keng imkoniyatlari yaratiladi.

Shuningdek, ta'limda axborot-kommunikatsion vositalaridan foydalanish jarayonida o'quvchi-yoshlarning mafkuraviy immunitetini shakllantirib, uni mustahkamlabborish lozim. Albatta bu ishlarni oiladan boshlash kerak, ya'ni oilada farzandlarimizdagi ma'naviy sifatlarni tarbiyalashdan boshlash zarur, chunki ularga berilgan tarbiya o'zlaribilan o'sib takomillashib boraveradi. Shuning uchun ham farzandlarimiz ma'naviyatinishakllantirish va uni yuksaltirishni avvalo oiladan, keyin esa bosqichma-bosqich uzluksizta'lim tizimida olib boriladi. Qolaversa, ta'limda ona tili fani mazmuniga Vatan tuyg'usi, milliy g'urur, an'ana va milliy qadriyatlarimizni

o'quvchilar ongiga singdirish hamdamuomala madaniyati, ovqatlanish, kiyinish, saranjom-sarishtalik, odobli, mehnatsevarbo'lish kabi insoniy sifatlarni shakllantirib borish lozim. O'quvchilarga ma'naviy tarbiyaberishni quyidagi uch yo'nalishda olib borgan ma'qul: O'quvchilar ma'naviyatinishakllantirishga ijobiy ta'sirlar. O'quvchilar ma'naviyatini shakllantirishga salbiy ta'sirlar va ularni bartaraf etish. O'quvchilar ma'naviyatini shakllantirishning multimediali ta'lim texnologiyalarini ishlab chiqish va undan amaliyotda keng foydalanishga erishish.

Shuningdek, multimedia usuli ta'lim samaradorligini oshirishda quyidagi ta'limiy vatarbiyaviy afzalliklarga ega:

axborotning xilma-xilligi: matn, lavha, bezak, nutq, musiqa, videofilmlardan parchalar, telekadrlar, animatsiyalardan foydalanishga erishiladi;

inson — kompyuter interaktiv muloqotning yangi darajasi ancha keng bo'ladi va undan hartomonlama axborotlarni oladi;

o'quvchilarga ta'lim olishda ijodiy munosabatni uyg'otadi vabu o'z navbatida ularga ishonchni shakllantiradi;

o'quvchilar tafakkurini faollashtiradi; o'quv faoliyatining ijobiy motivini hosil qiladi;

o'z-o'zini namoyish etish imkonini beradi; turli fikr va mulohazalarga diqqatni jalb qilishni o'rganadi; yangi fikr-mulohazani bildirishga va o'zlashtirishga ruhan tayyor bo'ladi.

Bugungi kun o'quvchisi, ularning orzu-intilishi, qiziqishlari orasida hamkatta farq bor. Shundan kelib chiqib bugungi kuno'qituvchisi nafaqat mamlakatimizda, balki dunyo miqyosida ro'y berayotganyangiliklardan vaqtida xabardor bo'lishi, o'z sohasiga doir zarur ilmiy yangiliklarni mehnatfaoliyatiga tatbiq etishi, faqat darslikka tayanib qolmasdan, mavzu ko'lamini o'quvchilarga anglata bilishi, o'z ustida tinmay izlanishi, o'zida bor bilimlarni yanada kengaytira borishilozim. Donishmandlarimiz aytganidek: «O'qitish—ikki barobar o'qish demakdir». Demak, har bir o'qituvchi-murabbiy bu o'gitga amal qilar ekan, aslo kam bo'lmaydi. Eng katta farqesa hozirgi kun o'qituvchisining ish faoliyati innovatsion axborot texnologiya dunyosi, ilg'or pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanish, jahon hamjamiyatida o'z o'rnini borligida. O'qituvchilik kasbining qator mas'uliyatlarini sanab o'tish mumkin. Bularqatoriga bola ruhiyatini o'rganish, undagi salbiy jihatlarga qarshi kurasha olish, o'quvchilariqalbida o'z faniga qiziqish uyg'otish barobarida Vatanga, oilaga, ota-onaga, do'stlariganisbatan mehr-muhabbatli qila olish, har bir o'quvchining oilaviy sharoitini o'rganib, otaonasi bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish kabilarni kiritish mumkin. Biz o'qituvchilar yoshavlod ongiga shakl beruvchi, ularni yuksak pog'onalariga olib chiquvchi sharafli kasb egalari ekanligimizni ham unutmasligimiz kerak. Ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi har bir inson uchun hayotda bilishi shart hisoblangan to'g'ri so'zlash, ifodali o'qish, o'z fikrini mustaqilbildira olish, og'zaki va yozma nutq hamda savodxonlikning imkon qadar yuqori darajasini egallashlarida ko'prik vazifasini bajaradi. Bu ham uning zimmasidagi

mas'uliyatning bir ko'rinishidir. O'qituvchi xalqi shunday xalqki, u har bir o'quvchisini o'z farzandidek qabul qiladi, uning yutug'idan to'lib toshib faxrlanadi, iztirobiga babbaravar sherik bo'ladi. Ba'zihollarda ayrim o'quvchilarning og'ir oilaviy sharoiti, otanasi qaramog'ida emasligi va buuning tarbiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatayotganligi, ba'zan bolalar tarbiyasi faqatmaktabdagina nazoratostida bo'lishi, bunday o'quvchilarning muntazam darslardaqatnashmasligi kabilar o'qituvchilarimiz dilini xiralashtiradigan jihatlar hisoblanadi, chunkio'qituvchi uchun bolaning begonasi bo'lmaydi, u barchasini o'z farzandidek ko'ribyashaydi... Xulosao'rnida shuni ta'kidlash mumkinki, ta'lim mazmunini boyitishga oidishlarni muntazam ravishda olib borish lozim. O'quvchilar ma'naviyatini shakllantirishdapedagogik omillarni ham ko'plab topsa bo'ladi. Ular ta'lim mazmunini yangi sifatbosqichiga ko'tarishga mustahkam didaktik asos bo'la oladi va ularni ta'lim mazmunigaustalik bilan kiritish esa, o'ziga xos innovatsion jarayon bo'lib, bunda o'qituvchidan yuksakpedagogik mahorat talab etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sayidaxmedov N. Pedagogik amaliyotda yangi texnologiyalarni qo'llashnamunalari.—T.: RTM, 2000.—46 b.
2. G'ulomova M. X., Sobirova N. K. Yangi innovatsion texnologiya yordamida ta'limsamaradorligini oshirish usullari // Innovatsiya o'quv jarayonida(tezislar to'plami).—T.:2009.—106 b.